

Hegedűs Sándor

„Kulák-missió Zalátán”

A lenti, rossz minőségű kép vélhetően az egyetlen karikatúra, amely Zaláta kapcsán az országos sajtóban valaha megjelent. „Zaláta kapcsán”-t és nem „Zalátáról”-t írtam, mivel a sematikus megrajzolt háttér, bármely régi magyar falu is lehetne. (Nemcsak az ismeretlen szerző ceruzájából kiszaladt rajz volt azonban sematikus, hanem az a „Kulák-missió Zalátán” című – karcolatnak gyenge, humoreszknak fals – írás is, amit a Szabad Föld 1949. március 13-i számában kísért.

Urbán Ernő, a később regény- és színműíróként is elhíresült sajtómunkás (egykori pannonhalmi bencés novícius) duplafenekű cikkében a kor elvárásainak megfelelően megy neki látszólag a termelészövetkezeten kívül maradt, ám mégis eredményesen gazdálkodó módos gazdáinak, az ellenségnek tekintet kulákoknak. (Könnyű ellenfelek: nekik nincs sajtójuk.) A zalátai református kulákok „megtérése” volt a rosszindulatú dolgozat tárgya, amely folyamat – a szerző szerint – úgy kezdődött, hogy Csányoszló langaléta katolikus papja, bizonyos Varga Béla tél derekán beállított Czere Horváth Jánoshoz, az akkor húsz esztendeje zalátán szolgáló református lelkészhez, hogy bejelentse: „a kicsi község módos gazdáit – katolikust, reformátust vegyesen – a negyvenholdas Zrínyi János házába invitálja esti és reggeli ájtatoskodásra”.

Megtudhatunk aztán minden rosszat ezekről a „gazdag polgárokról”: csak néhanap jártak addig templomukba, renyhék voltak az egyházuknak szánt járandóságok befizetése terén, s hogy nagy kereszttel a nyakukba még Mindszenty, a katolikus hercegprímás gyüdi búcsújára is elzarándokoltak. Majd – növelve az ellátási gondokkal megvert olvasók és hoppon maradt lelkészük ellenszenvét –, az is kiderül róluk, hogy, amikor egyheti missziózás után Varga Béla befejezte zalátai tevékenységét „annyi ajándékkal halmozták el, hogy két szekér vitte utána a sonkát, kolbászt, meg zsírt”. S mi volt az, ami miatt olyan hűségesen hallgatták? Urbánnak – akinek habozás nélkül képes leírni, mire, és mit gondol kimondatlanul Czere lelkész – ez sem lehet titok. Egy héten át azért jártak át a Zrínyi-házba, mert azt gondolták, hogy „az amerikaiak közeli megérkezését” és a „változóban van a világ” örömhíreit fogja majd papolni.

És ekkor nyílik ki az írás második bugyra, s a feltehető igazi közlési szándékig jutunk. A cikk megjelenése előtt alig több mint egy hónappal, egy koncepció per végén – hazaárulásban és valutaüzérkedésben bűnösnek találva – 1949. február 8-án, ítélte életfogytiglani börtönbüntetésre a népbíróság Mindszenty József hercegprímást. Előtte és utána is felosztási és letartóztatási hullám söpört végig az egyházi életen. A megfélemlítés légkörében minden pap és lelkész válaszúthoz érkezett a hatalommal kapcsolatos viszonyát illetően. Sokan elvtelen megalkuvásra, kompromisszumokra is készek voltak, hogy saját személyüket, családjukat, szolgálataikat megóvják, vagy legalább valamennyit megmenthessenek az intézményeikből, hogy szolgálhassák tovább híveiket. Mások viszont nyakasan ellenálltak. (A toll- és ceruzahegyre tűzött Varga Béla is ilyen a mindszentystának bélyegzett pap volt, ezért kellett befeketíteni. Képzeljük csak el nélkülöző hívet, amikor a kétszekérsnyi paplakba hordott élelemről olvasnak!)

Az országnak felmutatható üdvözlendő ellenpélda épp Zalátán leletett meg: „Czere Horváth János szájából egy szót sem hallanak kiejteni a demokrácia ellen. Sőt! Legutóbb is, hogy Mindszenty elnyerte méltó büntetését, Czere Horváth János így hirdette az ígét a templomban: — Isten, velünk voltál, mikor dolgoztunk a népi demokráciáért és védelmeztük hazánkait az árulók és kémek, az idegen valutával nyereszkesedők és a háború útját előkészítő mindszentyzmus ellen.”

Vajon tényleg ezt, és így mondta-e? Mert az írásmű később önmagát teszi kéteshitelevé, amikor csattanóként elárulja, hogy Varga Béla Zalátán csak imádkozott, meg prédikált, egy szót sem szólt Amerikáról, vagy a világ közeli változásáról s „az atyafiaknak református létükre egy héten át malasztban kellett fürdetniök sötét lelküket”. (Ha ilyen csúfosan csalódtak a várakozásukban, akkor miért is ajándékozták meg oly annyira, miként azt korábban állította?)

Sok mindent végig kellett volna még gondolni az eset kapcsán. Urbán azonban nem akarta komoly agymunkára fogni olvasóit, ezért maga fogalmazza meg, hogy mire kell gondolniuk. Olyan arcpirítóan és korfestően, hogy muszáj szó szerint idézni:

„Mi a történet tanulsága? Az, hogy a kulák nemcsak vérszopó, nemcsak a demokrácia ellensége, de ha úgy látja jónak, még a hitét is köpönyegként változtatja. Lehet református, a tömjénfüstnek még a szagát se állhatja s mégis Mindszentyre s a mindszentystákra esküszik, mert a prímás, akárcsak ő – a demokrácia esküdt ellensége!”

Egy tanulságot kifejejtett: nagyon nem lehetett könnyű sorsa (a cikk megjelenése után különösen nem) azoknak a zalátaiaknak, akik az alaposan megváltozott körülmények között magángazdaként igyekeztek akkoriban talpon maradni.

https://ormansagihistoria.blog.hu/2018/03/06/kulak-missio_zalatan